

Андрій Білик

НА ШЛЯХУ ДО НІНЕВІЇ

На основі книги пророка Йони

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

Рецензія і богословська експертиза *М.А. Жукалюка*

Рецензенти:

† *д-р Володимир Війтишин* — Архієпископ і Митрополит Івано-Франківський, УГКЦ;

† *Андрій Абрамчук* — Митрополит Галицький УАПЦ;

† *Юасаф Васильків* — Митрополит Івано-Франківський і Галицький УПЦ КП;

І.А. Климишин — релігієзнавець, професор, доктор фізико-математичних наук (Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника);

В.І. Корчук — пастор, ректор Духовної семінарії Церкви АСД в Україні, доктор практичної теології (DMin) Університету ім. Ендрюса (США);

о-м. Іван Козовик — професор, архієпархіальний цензор, декан філософсько-богословського факультету Івано-Франківської Теологічної Академії УГКЦ;

Р.А. Кияк — професор, завідувач кафедри релігієзнавства і теології, доктор філософських наук, доктор богослов'я (теології), кандидат географічних наук (Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника);

В.С. Велечук — магістр християнського служіння, пастор Церкви Християн Адвентистів Сьомого Дня.

Білик А.Д.

Б 61 На шляху до Ніневії. На основі книги пророка Йони. / А.Д. Білик. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2018. — 88 с.
ISBN 978-966-10-4689-3

Автор у цій праці (як і в попередніх книгах) дотримується принципу на “полотні” і в “рамках” загальної біблійної картини багато часу приділяє висновкам, які певним чином стосуються сучасних читачів, особливо молодих людей, що робить твір не лише цікавим, а й повчальним. Так, наприклад, на фоні подій, які відбувались в асирійській Ніневії читач розкриє для себе такі теми, як ухиляння від свого прямого обов'язку, Божа милість і любов як до ворожих Богові народів, так і окремих людей.

Рекомендовано для викладачів та студентів вищих навчальних закладів гуманітарного профілю, а також усіх, хто цікавиться Біблією.

УДК 82-97
ББК 86(4Укр)

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва*

Передмова

Чергову працю Андрія Білика з дослідження книги пророка Йони за своїми стилістичними ознаками можна розглядати як новий жанр в літературній діяльності після жіночих біблійних сюжетів. Цікаво, що в цій книзі відсутні жіночі персонажі, хоча саме існування пророка свідчить що у нього була матір, що йому має бути зрозумілою материнська доля і доля її дітей серед 120 тис. населення міста. Невідомо, чи була у нього дружина, адже біблійні пророки і навіть апостоли не спішать про них розповідати. Можливо цей факт слід пояснити культурою ізраїльського суспільства. Навіть про Мойсеєву дружину відомо небагато. Доцільно поставити запитання: а чи не тому у вчинках і поведінці Йони надто вже виявляється жорстокість?!

Як би там не було, але автор і в цій праці традиційно (як і в попередніх книгах) дотримується принципу: на «полотні» і в «рамках» загальної біблійної картини багато часу приділяє висновкам, які певним чином стосуються сучасних читачів, особливо молодих людей, що робить твір не лише цікавим, а й повчальним. Так, наприклад, на фоні подій, що відбувались в асирійській Ніневії і відношенні пророка Йони до Божого доручення, читач розкриє для себе такі теми, як ухиляння від свого прямого обов'язку, Божа милість і любов як до ворожих Богові народів, так і до окремих людей. Читач дізнається, чи може риба проковтнути людину, яка пробула в череві кита три доби; який має бути піст і навіть що означає число «40» в біблійній нумерології.

Нам же залишається побажати члену Спілки християнських письменників України, Андрію Білику, доброго здоров'я, мудрості, натхнення і Божих благословень в осягненні нових вершин у літературному служінні.

*Микола Жукалюк,
пастор, церковний історик
і християнський письменник*

*Моєму синочку Андрійчику,
присвячую*

Від автора

Багато людей стверджують, що читають статті “Від автора” і “Передмова” після того, як прочитають книжку. І то лише у тому випадку, якщо вона їм сподобалась. Отже, якщо ви читаете ці рядки — значить ви зацікавились тим, про що я хотів розповісти.

Насамперед хочу наголосити, що ця книга формувалася роками, впродовж яких я знову і знову повертався до неї. Цікавився матеріалом про пророка Йону з різноманітних джерел.

Відомо, що перша частина Біблії (Старий Завіт) складається переважно із життєнарисів пророків та їхніх вісток. Ісаїя, Єремія і Єзекіїль вважаються “великими” пророками, а Йона належить до “малих” пророків, книгами яких і завершується Старий Завіт.

Можливо, хтось може подумати, що дванадцять малих пророків не так вже й важливі, як великі, але в даному випадку варто переглянути своє традиційне розуміння “великого” і “малого”. Ці пророки називаються малими не тому, що вони не менш важливі, ніж великі, а лише тому, що їхні книги значно коротші, ніж інших авторів Старого Завіту.

Аналізуючи книги цих пророків, можна зауважити, що в них міститься незначна інформація щодо самих пророків або їх діянь. Ми можемо дізнатись лише їх імена, звідки вони походять, дещо про батьків і все. Що ж стосується самого Йони, то його досвід становить основний зміст у книзі, хоч нам мало що відомо про його походження. Для малих пророків це швидше виняток, ніж правило.

Звичайно, кожна людина, яка будь-коли читала Біблію, почувши ім'я Йони, одразу згадує, як його проковтнула риба. Атеїсти колись любили насміхатись над віруючими: “Невже ви ві-

рите у те, що велика риба могла проковтнути якогось чоловіка, який три доби провів у її шлунку і знову був викинутий на берег живим?”

— Звісно, віримо, — відповідали ті, — адже історія Йони записана в Біблії, а Біблія — Боже Слово; отже, розповідь про Йону — частина цього Слова.

Ми віримо: “Усе Писання богонатхненне й корисне для навчання, для докору, для виправлення, для виховання в праведності” (2 Тим. 3:16). “Усе Писання” — у тому числі й книга Йони, тобто розповідь про неслухняного пророка, який став “наживкою” для риби.

Незважаючи на слова Писання, навіть деякі вчені вважають книгу Йони міфом, притчею, цікавою історією, що відображає певну богословську ідею, і не більше. Але вчені також можуть помилятися. Книга Йони була включена в канон, і, як ми побачимо далі, для цього існували вагомі причини.

Варто наголосити: єврейські перекази вважають Йону учнем пророка Єлисея, який отримав виховання в тих пророчих школах, які були засновані Іллею (2 Цар. 2:2-6; 2 Цар. 9:1-8); припускають, що Йона був тим юнаком, якого Єлисей послав, аби той помазав на царство Єгуя (2 Цар. 9:1-11).

За іншим переказом, про якого згадує блаж. Ієронім, пророк Йона був сином сарептської вдовиці, якого воскресив пророк Ілля (1Цар. 17:17-23). Отож, давні перекази встановлюють зв'язок між Йоною і великими ізраїльськими пророками — Іллею та Єлисеєм.

Навіть більше, стародавній історик Йосиф Флавій, переказуючи зміст книги Йони в “Юдейських Старожитностях” (IX кн. II розд.), вважає описану в ній історію правдивою.

Попри дивовижні події, Книга пророка Йони сповнена важливими Божими вістками щодо упередженості, співчуття, розлюченості, послуху, благодаті і нашої (кожного зокрема) місії серед людей нашого світу.

“Крім самої Книги пророка Йони, єдина згадка про Йону, сина Амітая, в Біблії зустрічається у другій книзі Царів 14:25, де сказано, що Йона пророкував про розширення території Ізраїлю в часи правління царя Єровоама II. Це дозволяє датувати служіння Йони приблизно серединою восьмого століття до Р.Х., коли Ассирія та її столиця Ніневія являли собою серйозну загро-

зу для сусідів і активно з ними ворогували; хоча події відбувались за ціле покоління до того, як асирійський цар Салманасар підкорив північне царство Ізраїлю у 772 р. до н.е., і Сеннахірім розорив частину Юдеї у 701 р. до н.е.”¹

Проте точно сказати, ким і коли були записані події з життя пророка Йони, неможливо. Можливо, це зробив сам пророк, і, якщо так, то це означає, що Йона став смиренною людиною, а Божі уроки після подій у Ніневії принесли гідний плід у його характері.

Досліджуючи книгу пророка Йони, читач неодмінно зрозуміє, що Бог передає і нам через неї важливу вістку, яка й через тисячі років залишається нагальною.

¹Подорож по книзі: Йона. Божа благодать — в дії. — С. 7.

1. Господнє доручення

Господь Бог не робить нічого,
не об'явивши намисли Свої Своїм
слугам-пророкам. (Амоса 3:7)

“Слово Господнє надійшло до Йони, сина Амітая: “Встань, іди в Ніневію, оте велике місто, і проповідуй проти нього, бо злоба їхня піднялася до Мене” (Йони 1:1,2).

Отже, згідно з цим текстом пророк Йона був сином Амітая, а значить походив з Ізраїльського племені Завулона (І. Нав. 19:13-16). Жив він у місті Гат-Хефері (2 Цар. 14:25), за шість кілометрів на північ від Назарета. Дослідники пов'язують його ім'я з Єровоамом II, який став царем у 835-му році до Н. Х. і займав Ізраїльський престол 41 рік (2 Цар. 14:23).

“У єврейському оригіналі книга пророка Йони починається фразою, котра часто перекладається, як “і було...”, “і сталося...”. Різні переклади не завжди передають значення цього єврейського специфічного вислову (наприклад, в перекладі короля Якова в книзі Йони просто використовується слово “тоді”, “у той час”), але в Старому Завіті подібний вислів завжди вживається перед початком історичної розповіді. Наявність цієї фрази вказує на два фактори: по-перше, наступні події є продовженням тих, що вже відбулися; по-друге, ці події достовірні. Отже, цей короткий єврейський вислів показує, що автор оповіді має намір описати реальні події”¹.

Таким чином, автор книги Йони дає зрозуміти, що це достовірний біблійний літопис. У даному випадку маємо справу не з казкою чи легендою, не з притчею чи алегорією, а зі Словом Господа. А такий вступ ще більше переконує в тому, що наступна розповідь — не вигадана Йоною, а є дорученням Бога.

Поміркуйте над значенням вищезгаданих слів. Бог, Творець Всесвіту, Володар усього існуючого, спілкується з людською іс-

¹ Д. Девідсон. Посібник з вивчення Біблії, 2003.

тотою — крихітною часточкою на планеті Земля, яка своєю чергою є крихітною крапкою галактики, а та — ніщо інше, як — крихітна часточка Всесвіту...

Довжина Всесвіту, за останніми даними науки, складає понад 20 мільярдів світлових років. Це означає: якщо б ми пересувалися зі швидкістю світла (300 тис. км за секунду), то нам потрібно було б 20 мільярдів років, щоб перетнути Всесвіт від краю до краю. А що за ним? На це питання наука (на відміну від Біблії), відповіді не дає.

І ось Творець безмежного космосу, Котрий підтримує Всесвіт Своєю силою, вступає в розмову з окремою людиною і дає їй доручення — вістку, яку вона має передати іншим людським істотам.

Можливо, хтось вважає, що його життя не має жодного значення і до нього нікому немає діла. Але книга Йони (як і все Писання) відкриває дивовижний образ Бога, Який не лише знає нас, але й готовий спілкуватися з нами. Він нахиляється через безкрайній космічний простір, аби потурбуватися долею кожного з нас.

Відвідавши вперше Національний музей “Чорнобиль”, я був приємно здивований, коли науковий директор музею, Анна Королевська, побачивши мене, одразу назвала моє прізвище та ім'я. Виявляється, що перш ніж вписати прізвище ліквідатора аварії на ЧАЕС у “Книгу пам'яті”, вона не лише детально вивчає його дані, але й ніби “пропускає” всю інформацію про людину крізь себе. Невідомо скільки сотень ліквідаторів вона таким чином запам'ятала і знає особисто, хоча знаємо, що для людини це не так просто зробити. Що ж у такому разі можна сказати про Бога, у книзі Якого записані усі мешканці Всесвіту?

Спробуймо поміркувати хоча б над тим, що Бог знає кожного з нас (як і усіх наших предків), на ім'я. Йому відоме наше походження. Він знав, що Йона — син Амітая; коли Бог кличе людей, Він не просто говорить їм: “Ей, ти!”. **ВІН ЗНАЄ КОЖНОГО ПО ІМЕНІ!!!**

Саме така віра в біблійного Бога допомагає нам зрозуміти власну гідність. Сучасна філософська течія під назвою “екзистенціалізм” проголошує крайній індивідуалізм, стверджуючи, що в житті немає вищого змісту. Екзистенціалісти наполягають на тому, що людське життя беззмістовне й абсурдне, однак

християни з цим не згідні. Ми віримо, що Господар неба й землі не лише дарує кожній людині життя, а й турбується про нас, знаючи усіх по імені!

“А вам усе волосся на голові пораховане” (Матв. 10:30). Книга Йони свідчить: Бог, хоча і не видимий для нас, проте близький до Свого творіння. Більше того, Його поінформованість щодо нас — людських істот — носить особистісний характер і включає всі подробиці. Бог знає про людину такі деталі, на які ми, в процесі пізнання інших людей, навіть не звертаємо уваги.

Це дивовижна риса характеру біблійного Бога. Вона відкриває незрівнянну можливість зрозуміти Його ставлення до людини. Коли Господь звертається до неї, Він не говорить: “Ей, ти!”. Він приходить до неї, володіючи потаємними знаннями про те, ким вона є, який у неї внутрішній світ і зовнішнє поводження. Отже, Бог знав Йону як особистість, а не певну часточку в морі людських істот.

Як бачимо, Бог знає не лише людей, але й місця їхнього проживання. І це природно, тому що люди, яких Бог любить і за котрих у визначений час помер, живуть у певному місці, і здебільшого конкретні обставини їхнього життя прямо пов'язані з місцем їхнього проживання. Бог знає назви всіх населених пунктів і Йому відомо, що там відбувається. Він турбується не матеріальними будинками, вулицями, але конкретно тими, хто ці будинки будував і мешкає в них.

Дослідники стверджують: щоб виконати Боже доручення, Йона повинен був вирушити в далеку подорож через пустелю і пройти пішки близько 1200 кілометрів. Однак його лякала не стільки велика відстань, скільки саме місто Ніневія.

Зміст

1. Передмова.....	3
2. Від автора.....	4
3. Господнє доручення.....	7
4. Ніневія.....	10
5. Подорож на кораблі.....	13
6. В череві риби.....	33
7. «Підводний» псалом-молитва Йони.....	38
8. Знову Ніневія.....	49
9. Навернення язичників.....	57
10. Суперечка з Богом.....	72
11. Досвід з рослиною.....	76
12. Йона – прототип Ісуса.....	80
13. Замість епілогу.....	82
14. Використана література.....	87

Науково-популярне видання

БЛИК Андрій Дмитрович

НА ШЛЯХУ ДО НІНЕВІЇ

На основі книги пророка Йони

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Марія Козяр*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Нелі Домарецької*

Підписано до друку 05.10.2017. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times. Умовн. друк. арк. 5,12. Умовн. фарбо-відб. 5,12.

Навчальна книга – Богдан, просп. С.Бандери, 34а, м.Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008,
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com